

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
-------------	---

ROZDZIAŁ I

Degradacja szkoły polskiej	15
1.1. Funkcjonowanie i baza materialna szkolnictwa	15
1.1.1. Organizacja szkolnictwa	15
1.1.2. Sieć i infrastruktura szkół	22
1.2. Polityka oświatowa władz rosyjskich	33
1.2.1. Postępująca rusyfikacja szkolnictwa	33
1.2.2. Represjonowanie uczniów i nauczycieli	45
1.2.3. Restrykcyjne regulaminy szkolne	56
1.3. Szkoła jako środowisko wychowawcze	63
1.3.1. Represyjne metody wychowawcze	63
1.3.2. Wychowanie religijne	72
1.3.3. Reperkusje społeczne funkcjonowania szkoły	78
1.4. Realizacja programu nauczania	85
1.4.1. Języki klasyczne i nowożytne	86
1.4.2. Historia i geografia	96
1.4.3. Przedmioty matematyczno-przyrodnicze	98
1.4.4. Przedmioty artystyczne i wychowanie fizyczne	106

ROZDZIAŁ II

Etos zawodu nauczyciela w okresie niewoli	113
2.1. Uwarunkowania pracy nauczycieli w zaborze rosyjskim	113
2.1.1. Sytuacja materialna nauczycieli	113
2.1.2. Ciężki los nauczycieli	118
2.1.3. Profesjonalizm i kompetencje nauczycieli	131
2.2. Morale nauczycieli	135
2.2.1. Powołanie nauczycielskie	135
2.2.2. Patriotyzm nauczycieli	148
2.2.3. Działalność społeczno-kulturalna nauczycieli	156
2.2.4. Życie moralne nauczycieli	161
2.3. Charakterystyka nauczycieli	171
2.3.1. Światopogląd nauczycieli	171

2.3.2. Cechy charakterologiczne	174
2.3.3. Aparycja i przewiska nauczycieli	178
2.4. Oddziaływanie wychowawcze nauczycieli	192
2.4.1. Norma personalistyczna w wychowaniu	192
2.4.2. Przedmiotowe traktowanie uczniów	201
2.4.3. Postawy nauczycieli rosyjskich wobec uczniów narodowości polskiej ...	206

ROZDZIAŁ III

Opór młodzieży szkolnej wobec rusyfikacji	213
3.1. Pochodzenie uczniów	213
3.1.1. Narodowość	213
3.1.2. Przynależność społeczna	221
3.1.3. Warunki bytowe	227
3.2. Stosunek do obowiązków szkolnych	234
3.2.1. Nastawienie do szkoły	234
3.2.2. Relacje z nauczycielami	243
3.2.3. Zachowania i postawy	255
3.2.4. Aktywność w zajęciach lekcyjnych	267
3.2.5. Rezultaty nauki	270
3.3. Obrona tożsamości narodowej	280
3.3.1. Opór wobec zaborców	280
3.3.2. Kółka samokształceniowo-niepodległościowe	289
3.3.3. Organizacja uroczystości patriotycznych i strajki szkolne	297
3.3.4. Skauting i organizacje paramilitarne	306
3.4. Wybory okresu adolescencji	312
3.4.1. Relacje interpersonalne	312
3.4.2. Kształtowanie światopoglądu	316
3.4.3. Zainteresowania intelektualne i artystyczne uczniów	327
3.4.4. Zamiłowania	336
3.4.5. Wybór kierunku studiów	342
Zakończenie	349
Bibliografia	357
A. Źródła	357
B. Źródła pomocnicze	369
C. Opracowania	372
Indeks nazwisk (wybór)	389